

L'ECLECTICA

ELOI SALA

**VIATGE
A CONTRALLUM**

Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira

Vuitanta minuts abans de tenir l'accident s'ha aturat en una cafeteria de carretera. Assegut al costat d'una finestra no treu els ulls de la cambrera tot i no semblar-li gens atractiva. Més que grassa és immensa, duu maquillatge fins a la clenxa dels cabells i l'única cosa que sap d'ella és que s'acaba d'esquitxar amb la màquina del cafè.

–Merda!

La cambrera agafa un drap, l'humiteja sota l'aixeta i es frega el davantal amb força. S'apropa a la seva taula sostenint la safata amb una mà, mentre amb l'altra s'estira la roba, que de tan xopa li ha quedat enganxada al pit descomunal. En David li observa la taca del davantal amb tanta indiscreció que ella no pot evitar posar-se lleugerament vermella mentre serveix els dos cafès i el batut de vainilla. Després s'enretira aguantant la safata sota l'aixella.

La Nicole buida tot el sucre al cafè i el remou amb la cullereta de plàstic, tres voltes cap a la dreta, tres voltes cap a l'esquerra.

–Em pensava que li saltaries al damunt –li diu.

–Damunt de què?

–Si s'ha posat vermella i tot!

En David de seguida endevina la seva intenció d'ofendre'l. Ja fa temps que li coneix aquest to de veu exagerat. Al principi de sortir junts, si en algun lloc l'ambient se'ls feia

fatigós es distreien d'aquesta manera, provocant-se mútuament amb despropòsits absurds; jugant a qui dels dos podia arribar a ser el més gelós. Tot i que ell ja fa anys que s'ha cansat de fingir converses, la Nicole encara està acostumada a fer-li falsos retrets. En David decideix ignorar-la fent un tast al cafè que li pessiga els llavis. Ella no insisteix i buida la tassa d'un sol glop. Asseguda de genollons al seu costat, la Dot juga a donar a beure al seu elefant de peluix. La Nicole li pren l'ampolla de les mans.

–T'acabaràs tacant –l'adverteix.

–En Bodobó té gana!

–Als elefants la vainilla els fa venir diarrea. Quan siguem a casa li donarem una galeta.

En David pensa que per res del món se li hauria acudit que la vainilla fes anar fluixos de ventre els elefants i un cop més admira la facilitat amb què la Nicole esquivava les objeccions infantils de la nena. Sempre que ell ho intenta acaba dient estupideses. Sap que entre elles hi ha una complicitat que li és inaccessible. Torna a tastar el cafè i mira per la finestra. A través del reflex del vidre veu la mà de la Nicole acariciant el cap de la nena. Els dits es traven amb els nusos dels cabells, mal raspallats després de tornar de la platja aquell matí. No recorda haver vist mai la Dot tan morena. Amb aquell color de pell la semblança entre elles dues és ara extraordinària. El fet que l'atzar també hi hagués participat, dibuixant a totes dues una ostentosa piga de naixement sota l'ull dret, acaba posant un punt genial a l'exactitud. A ell l'única particularitat física que l'emparenta amb la criatura és el color aigualit de les seves retines.

A fora el cel s'ha ennuvolat, el trànsit s'intensifica i alguns cotxes ja encenen els llums. Com cada estiu ha calculat malament l'hora de sortir i en arribar ja serà negra nit. Trossejant la cullereta de plàstic amb les dents, busca la càmera fotogràfica dins la maleta vermella i s'avança a les reticències de la Nicole, que sempre critica el seu afany per fotografiar-ho tot.

—Vull acabar el rodet abans d'arribar a casa.

En David reposa els colzes damunt la taula. Mirant a través de l'objectiu diu a la Dot que bufi amb la canya dins del batut. La nena obeeix fins a quedar vermella. Aleshores ell tomba l'esquena enrere, per abastar també la Nicole dins la fotografia, però no prem el disparador fins que la vainilla regalima vorejant el got.

—Mira com has deixat la taula! —escridassa la Nicole a la nena.

—Però si el papa m'ha dit que bufés!

El rodet comença a rebobinar-se automàticament. En David guarda la càmera a la maleta i abans que el batut gotegi al terra agafa un feix de tovallons de paper i frega la taula amb un gest ràpid.

—Quan tinguem la fotografia seràs la primera de riure —assegura.

Mentre es preparen per tornar al cotxe observa de nou la cambrera. Llegeix una revista a la barra com si es tractés d'una clienta qualsevol. El seu cul sobresurt per tots costats del tamboret, i els seus braçalets de quincalla, que gairebé li arriben al colze, dringuen cada vegada que gira pàgina.

Han quedat aturats durant cinc minuts i lentament tornen a avançar. A la ràdio parlen de retencions a totes les entrades de la ciutat. En David busca una emissora de música però res el satisfà. Al seu costat la Nicole ja fa estona que s'ha adormit, el cap tombat a la finestra, la cua desfeta i els cabells caient-li damunt la cara. Ara li reca no haver-li insistit més a allargar l'estada a la casa de la platja. A ell li agrada el sopor d'aquella mena de vacances, la desídia de passar uns dies pràcticament idèntics units tan sols per la lectura d'un bon llibre, una caixa de cerveses buidant-se a la nevera i la remor constant del mar com a música de fons. Però sap que el prec hauria estat estèril; falta només una setmana perquè la nena s'estreni a l'escola i això hauria tombat qualsevol proposta de pròrroga. Fins al pròxim estiu no es tornarà a llevar a les nits per prendre una cervesa glaçada a la terrassa. La mar sempre l'ha fascinat més de nit que no pas de dia, sobretot quan el cel està encapotat, sense ni una engruna de lluna, i sentir el desgast de les onades davant d'aquella immensitat negra fa la impressió que una enorme boca amenaça d'empassar-se el món d'una queixalada. A la nit no té mai pressa per anar a dormir. Als matins, en canvi, és només el deler de continuar la novel·la abandonada el vespre anterior el que l'esperona a aixecar-se del llit. És per això que sempre procura de no acabar cap llibre abans d'anar a dormir.

Lluny se sent una botzina d'un conductor impacient seguida d'unes quantes rèpliques. En David mira la Dot a través del retrovisor; de genollons al seient, s'entreté fent ballar damunt la pàgina d'un conte l'últim esquitx de sol del dia, d'un color taronja tan intens que sembla que hagi d'encendre el paper.

–Quan arribarem a casa? –pregunta la nena.

–Això depèn del trànsit.

–Per què?

Abans de trobar cap resposta té el convenciment que en aquella mateixa situació la Nicole ja se les hauria enginyat per contestar amb gràcia i deixar la criatura satisfeta. Ell, però, conscient de les seves limitacions, fa temps que ha optat per fer servir la lògica més elemental, encara que sigui parlant amb la Dot, una criatura de quatre anys.

–Perquè si hi ha trànsit tots els cotxes van més a poc a poc.

–Fins i tot els bombers?

–Sí, fins i tot els bombers. Però nosaltres coneixem una drecera per a arribar abans a casa.

–I què és una drecera?

–Una drecera és un camí més curt.

La Nicole obre lleugerament els ulls. Observa per la seva finestra com la llum es dissol, atenuada pels núvols i una boira subtil, que plana immòbil damunt els camps. Al seu davant la corrua de cotxes serpenteja seguint la carretera. Quan era una adolescent, sempre que es trobava al davant una filera de llums vermelles com aquesta imaginava una processó de persones amb espelmes, encaminant-se a alguna mena de cerimònia pagana, potser a una ofrena carnal o una orgia salvatge on les persones es lliurarien les unes a les altres com bèsties en zel.

–Mama tinc pipí!

S'aparta amb un dit els cabells enganxats a les parpelles i es tomba per mirar enrere.

–N'estàs segura?

La Dot assenteix amb el cap i li diu:

–En Bodobó també en té.

–Ho hauries d'haver dit quan érem al bar. Ara t'hauràs d'esperar que arribem a casa.

–No sé si podré!

–Si en Bodobó es pot aguantar, tu també.

La Nicole abaixa un pam la finestra i es frega el rostre amb les mans. Les vacances a la platja se li han fet llargues i ensopides. Li costa d'entendre com el mar pot provocar tanta fascinació. A ella, aquesta quantitat d'aigua inabastable i d'onatge incessant només li provoca basarda. Mai no ha estat capaç d'enfonsar-s'hi fins més amunt de la cintura, i quan l'observa més estona del que li dura una cigarreta entre els dits li ve caparra. Preferiria mil vegades tenir al costat de casa una basta extensió de prats, boscos, desert, ciutat; qualsevol lloc on poder caminar. Però el mar li sembla un espai perdut, com viure empegada a una paret. Ara que ja tornen es penedeix de no haver insistit més a cercar algun lloc a la muntanya. L'any passat la Nanne li havia ensenyat unes fotografies d'un bungalou al mig del bosc on havia anat a passar les vacances amb la seva germana. Està convençuda que aquell hauria estat un lloc perfecte.

De sobte, el cotxe gira a la dreta i s'endinsa en una estreta carretera regional, allunyant-se de la corrua de cotxes i dels clàxons impacients. La Nicole gira el cap i, sense necessitat de dir res, en David li endevina la pregunta.

–Amb aquest trànsit em sembla que per aquí arribarem abans.

–I des de quan coneixes aquesta carretera?

Com a única resposta ell encongeix les espatlles. Ella mira per la finestra intentant situar-se, però en la foscor només pot apreciar la confusa silueta d'uns xiprers immensos, sobreposant-se rere uns camps de vinya. Pensa que és un bon moment per a aturar-se. Però en girar-se la Dot no sembla estar ara en un estat d'emergència urinària; amb més cara d'ensopiment que d'altra cosa, s'entreté encenent una llanterna dins la seva samarreta, fent tot el cos luminescent, com si tingués foc sota la roba o tota ella estigués en brasa viva. Veure-la així li fa angúnia i li demana que apagui la llanterna. La nena obeeix fent-li una sorollosa llengota.

—Oh, quina llengua més bruta! La tens tota plena de cucs!

—No és veritat!

—Saps si en Bodobó encara té gana?

La Dot s'ajup i fica l'orella damunt l'elefant de peluix.

—Ui, la panxa fa molt de soroll.

—Doncs què et sembla si truco a en Saho i li dic que ens prepari uns entrepans calents?

La nena respon amb un crit de pànic. Les rodes s'agafen a l'asfalt i canvien bruscament la direcció del cotxe, però la contundència del xoc és implacable.

Tot i ser l'home més ric del poble, el seu nom no significa res per a la majoria d'habitants. És per aquest motiu que el ressò de l'accident ha estat l'habitual en aquesta mena de casos i ha quedat de seguida ocult per notícies de més interès popular, com el primer triomf de la temporada de l'equip local de beisbol o el magnífic exemplar de truita pescat pel farmacèutic. No pot retreure res a ningú. És ell mateix qui va optar per ocultar la seva identitat anant a viure en un poble remot on la mort dels nous veïns no aixeca més expectació que una truita esplèndida de dos quilos.

* * *

El pare d'en David només havia viscut per a fer ostentació de la riquesa, la millor manera que tenia de fer valer la seva existència, però això no el va eximir d'envellir i trencar-se el coll en una piscina intentant fer els mateixos salts acrobàtics de quan tenia vint-i-cinc anys. En David, que en quedar-se orfe tenia aquella mateixa edat, sempre havia baixat a la piscina fent servir l'escala; detestava qualsevol mena d'exhibicionisme, i arriscar-se per fer bonic allò que es podia fer de manera senzilla i segura ho trobava d'una insensatesa digna de trencar-se el coll. Potser perquè ell ja havia crescut en l'abundància mai no va entendre la necessitat d'ostentació del

seu progenitor, un home que havia creat el seu propi imperi a còpia de cops de puny molt ben donats, fins a arribar a ser un dels magnats de la boxa més acreditats de Califòrnia.

Després del pompós enterrament del seu pare, en David va decidir vendre's la mansió i buscar l'anonimat en un poble que no havia trepitjat mai, on el seu cognom era desconegut i no feia contenir la respiració a ningú. Però, contràriament als seus primers propòsits, no hi va marxar tot sol. El va acompanyar qui molt probablement era l'última persona que hauria escollit anys enrere. El jardiner Sahouki era un home gegantí, de procedència indígena, color de terra humida i aspecte agradable. Només els seus cabells blancs denotaven una certa edat. De menut a en David l'havia intrigat el pèl escàs que creixia al pit del jardiner; els indis de les pel·lícules, aquells que muntaven a cavall amb llances i la cara pintada, sempre mostraven un tors completament pelat perquè els refulgís sota el sol. Abans de convertir-se en jardiner, en Sahouki havia treballat en la construcció ferroviària, fins que el pare d'en David, impressionat pel cos monumental d'aquell indígena, el va adoptar per convertir-lo en un boxejador invencible. Però potser per falta d'agressivitat o per aquells ulls minúsculs que amb prou feines s'obrien, en Sahouki sempre rebia el doble de cops dels que aconseguia donar. Tot i l'espectacular desastre, el pare d'en David no se'n va voler desprendre, i agraït per la seva disciplina li va acabar oferint treball de jardiner a la seva mansió.

Una pila d'anys més tard, quan el vell Sahouki va saber que els nous propietaris de la mansió no comptaven amb l'experiència de les seves mans, va decidir oferir els serveis a l'únic hereu del seu benefactor. A en David fins aleshores no

se li havia acudit que pogués necessitar l'ajuda d'un jardiner. La casa nova tenia un jardí de dimensions francament modestes; al contrari del seu pare, ell no tenia la dèria d'exhibir una vegetació que fos l'enveja de tots els veïns. A més, després d'haver crescut en una mansió on el servei era present a cada habitació, valorava més que mai la pròpia intimitat.

Encara que havien viscut vint-i-cinc anys sota el mateix sostre, la relació d'en David amb en Sahouki no va ser mai estreta com la que tenia amb altres treballadors de la casa. El jardiner era un home massa colossal i reservat perquè li pogués agafar confiança. De petit fins i tot li havia arribat a tenir por. Sempre que es trobaven pel jardí era l'únic treballador que en lloc de saludar amb un bon dia feia a penes un gest amb el cap. Ben aviat en David va començar a sospitar que el jardiner devia ser mut, i passava hores espiant-lo, recorrent les dotzenes de finestres que hi havia a la casa imaginant quins motius provocaven el seu silenci i l'obligaven a tenir la boca segellada. Estava convençut que al darrere s'hi ocultava una història tràgica, alguna cosa esgarrifosa que feia pudor de sang coagulada. Però totes les seves suposicions li van semblar ridícules el dia que la cuinera li va explicar la veritat. La Dolores era una dona petita, lluent, sempre amb les galtes enceses d'estar a prop dels fogons, i feia una olor imprecisa que de seguida despertava la gana. En David va haver d'insistir uns quants dies per aconseguir que li expliqués la tragèdia del jardiner. Això es va escaure un dia que la dona feia pastís de poma i l'olor de sucre cremat els embolcallava amb un núvol de fum blanc.

—Quan en Sahouki tenia la teva mateixa edat, vivia amb la seva mare en una barraca de fusta prop dels aiguamolls de Gloomyriver. No sé si has sentit a parlar mai d'aquest lloc. Hi ha tanta humitat que quan surts de casa la roba et queda xopa a l'instant, i la boira és tan espessa que no saps de segur amb qui t'encreuaràs fins a tenir-lo a davant del nas. Viure en un indret tan hostil fa la gent supersticiosa, i són molts els que han sentit en algun moment o altre els lúgubres murmuris que afloren de les profunditats pantanoses. Jo estic convençuda que aquests sorolls no són res més que mosquits, perquè n'hi ha tants que durant tot el dia se sent el brogit del seu aleteig. Però a Gloomyriver ningú gosa contradir les antigues llegendes, i tothom creu que la remor de les aigües són la veu dels difunts, que pregunten per la companyia dels seus familiars vius.

La Dolores parlava sense deixar de feinejar. Només va callar mentre abocava oli roent en un tassó. En David de seguida va témer que la cuinera hagués oblidat la continuació de la història. Però ella no va tardar a reprendre el fil, utilitzant un to solemne que s'esqueia a la gravetat dels fets que explicava.

—Pràcticament tothom a Gloomyriver viu de la pesca de crancs vermells. Si t'hi fixes veuràs que en Sahouki encara ara té els dits ben arrugats, com qui surt de la banyera, de tant que va tenir de menut les mans enfonsades a les aigües fangoses. Un dia, mentre intentava vendre una galleda de crancs al mercat del poble, la seva casa es va incendiar i el foc es va emportar la seva mare. Ningú no se'n va poder adonar, perquè la boira era tan densa que el fum del foc s'hi confonia. En tornar del poble, de la seva casa i tot el

que hi havia a dins només en quedava un munt de brases en el fang. Afectat per la tragèdia, en Sahouki va patir fortes febrades, i els veïns més pròxims el van cuidar com si fos el seu propi fill, embolcallant-lo amb llençols escalfats vora la llar de foc durant deu dies. Fins que una nit va desaparèixer. Ben aviat es va escampar el crit d'alerta i tot el poble va sortir a cercar-lo amb torxes i gossos. No va ser fins que despuntava el dia que el van aconseguir trobar; estava inconscient en un canyissar, mig ofegat en el llot, i van veure horroritzats que els petits crustacis se li havien menjat la llengua i els timpans. Quan en Sahouki es va despertar ningú no li va preguntar per què s'havia aventurat a anar aquell capvespre a l'aiguamoll. Per a la gent de Gloomyriver era evident que havia sucumbit al murmurí de la mare morta, que suplicava la seva companyia sota les aigües tenebroses. Tan clar com que aleshores ja no corria cap perill de tornar-la a sentir.

Quan la Dolores va acabar d'explicar la història en David tenia pell de gallina fins a la planta dels peus. Va pujar a la seva habitació, es va estirar al llit i va passar la resta de la tarda imaginant-se com devia ser la vida vora les lúgubres aigües de Gloomyriver. Més que mai se sentia afortunat de poder viure a la càlida Califòrnia.

L'endemà al matí, en sortir per anar a l'escola, el jardiner el va saludar amb el seu habitual i apàtic moviment de cap. Duia una escala sota el braç i es dirigia a un arbre per podar-li les branques. En aquell moment, sense saber ben bé per què, en David es va girar i per primera vegada es va atrevir a dirigir-li la paraula.

—On vas, Sahouki? —li va preguntar.

Però l'home no es va immutar. Caminant pesadament va arribar a l'arbre, va repenjar l'escala al tronc i perdent-se dins la seva capçada va començar a tallar destrament les branques més febles. Des d'aquell dia, en David es va acostumar a preguntar qualsevol bestiesa sempre que es trobava amb el jardiner, i quan li responia amb l'acostumat cop de cap, sense poder entendre les seves paraules, notava com si posseís un poder immens damunt seu.

Com a la majoria de nens, a en David també li agradaven les pilotes. S'hi entretenia tot sol, sense imposar-se cap mena de reglament, i en tenia de totes les varietats possibles. El fet que fos una pilota de beisbol la que aquell dia es va escapar fins a un parterre sembrat de feia poc no era res més que una casualitat. Abans d'atrevir-se a traspasar el cordill, va mirar per totes bandes que no el veiés ningú, però tot just havia trepitjat la terra remoguda que una veu rogallosa el va increpar al seu darrere.

—Surt d'aquí ara mateix.

En David es va girar i va quedar petrificat en veure en Sahouki a l'altra banda del cordill. Durant un instant va quedar-se amb els peus clavats a terra, sense acabar-se de creure el que veia, o més ben dit, sense creure's el que havia sentit. Va mirar al seu voltant i estaven sols. Una sobtada ràfega d'aire va fer saltar les fulles. El jardiner va tornar a insistir amb una veu tan profunda que convertia la resta de sorolls en silenci.

—Que potser no m'has sentit? T'he dit que surtis.

Va marxar corrents sense tenir temps d'agafar la pilota. Tot i així, encara va poder veure com de la boca del jardiner

sortia una cosa humida i vermellosa. Només li havia tret la llengua, però en un primer moment va tenir l'absurd pensament que es tractava d'un cranc i l'espant li va tallar la respiració. Sufocat, va entrar a la cuina per explicar a la Dolores tot el que acabava d'ocórrer. La cuinera, que en aquell moment feia olor d'espècies orientals i tenia les galtes més enceses que mai, es va fer la desentesa assegurant que no tenia ni idea de què li estava parlant. Aleshores en David ho va entendre tot. Avergonyit per la seva estúpida ingenuïtat, es va tancar a l'habitació durant la resta del dia, pensant que la cuinera i el jardiner s'havien burlat d'ell de la manera més absurda. Mai no es va atrevir a confessar-ho al seu pare, temorós que en lloc de penar els dos treballadors també es mofés de la seva innocència o pensés que el seu fill era un imbècil per creure's una història com la de Gloomyriver. Amb el temps, aquella engalipada va esdevenir un clau clavat al seu orgull, i cada vegada que el jardiner el saludava amb el seu habitual cop de cap li cremava la cara de vergonya en recordar el munt d'estupideses que li havia preguntat.

* * *

Quinze anys més tard, quan en Sahouki li va preguntar si el podia acompanyar a la nova casa, en David va observar sense reserva com havia envellit el jardiner. Els ulls se li havien empetitit encara més i les arrugues oferien un aire benèvol a les seves desproporcionades dimensions. En David no havia estat mai capaç de llegir el rostre d'aquell home, sempre amb una expressió inalterable, i se li feia difícil endevinar si aquella pregunta era una petició formal o una acció desesperada. Tot

i la seva edat l'home es conservava en plena forma. Mentre esperava una resposta s'estava amb l'esquena recta i les espatlles altes, fregant-se les mans amb els pantalons com si les tingués perpètuament brutes de terra. La seva presència imposava, i va pensar que potser li seria d'utilitat tenir-lo al seu costat; viure sol mai no deixava de ser un risc, i després de tants anys aquell homenet li irradiava una inesperada confiança.

–I no has pensat a retirar-te?

–Retirar-me a on?

En David va somriure afablement a la seva resposta. Sempre més se li faria estrany veure sortir aquella veu tan poderosa de la boca d'en Sahouki.

Dues setmanes després, en David el va passar a recollir i havia desaparegut. Al vestíbul hi havia les maletes fetes, però del jardiner no n'hi havia cap rastre enlloc. Després de buscar-lo per totes les habitacions i en els racons més amagats del jardí, un treballador de les mudances el va informar que l'havia vist marxar carrer avall. En David va sortir a fora i va mirar els jardins de les cases més properes, com si esperés trobar en Sahouki tallant la gespa o regant les hortènsies dels veïns. No va ser fins a arribar al cap del carrer que va recordar que hi havia el cementiri. Des de la vorera estant ja el va poder veure. Estava dret davant la làpida de la Dolores amb la seva gorra a les mans. Com en la vella història de Gloomyriver, la mort havia reclamat una vegada més la presència del jardiner.